

“Издательство АСТ”, 2000. – 557 с.

4. Дюркгейм Э. Самоубийство / Э. Дюркгейм; [пер. с фр. А. Н. Ильинский]. – СПб.: Союз, 1998. – 496 с.

References

1. Ruban L. S. Deviatsiya kak problema bezopasnosti / L. S. Ruban // Socis. – 1999. – №5. – S.12–25.
2. Merton R. Sotsialnaya struktura i anomiya / R. Merton // Zarubezhnaya sotsiologiya XX veka: Khrestomatiya / Otv. red. V. G. Gorodnyanenko. – Dnepropetrovsk: DNU, 2001. – 336 s.
3. Toffler E. Shok budushogo / E. Toffler. – М.: ООО “Izdatelstvo AST”, 2000. – 557 s.
4. Durkheim E. Samoubiystvo / E. Durkheim; [per. s fr. A. N. Ilyinsky]. – SPb.: Souz, 1998. – 496 s.

Lustin Yu. M., applicant of the Chair of Philosophy, Donetsk National University (Ukraine, Mariupol), lustin56@mail.ru

Personality in the aspect of transitive period: the problem of social anomie

In the article the most actual problems bounded up with forming and development of personality as dynamic social-cultural phenomenon in the context of society of transitional type are being considered. The role and place of person is determined in the development of historic-cultural processes during the transitional stages. The accent is also made on such a question as social anomie.

Keywords: personality, society, anomie, values.

Lustin Yu. M., пошукувач кафедри філософії, Донецький національний університет (Україна, Маріуполь), lustin56@mail.ru

Особистість в аспекті перехідного суспільства: проблема соціальної аномії

Розглядаються найбільш актуальні проблеми, що пов'язані з формуванням, розвитком та існуванням особистості як динамічного соціокультурного феномену в контексті соціуму транзитивного типу. Визначається роль особистості в розвитку історико-культурного процесу на його перехідних етапах, а також робиться акцент на такому питанні як соціальна аномія.

Ключові слова: особистість, суспільство, аномія, цінності.

* * *

УДК 122

Дєвочкіна Н. М.

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії,
Запорізький національний технічний університет
(Україна, Запоріжжя), ndev@ukr.net

ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ Й МОДЕЛІ ПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

На сьогоднішній день майже всі країни в світі перебувають у стані політичної трансформації і для формування уявлення цього процесу потрібно окреслити основні концепції і моделі.

В наукових джерелах недостатньо проаналізовано систему політичних, економічних та соціальних основ політичної трансформації, зокрема, існують різні бачення особливостей зміни інформаційного простору політики у західних суспільствах і суспільствах пострадянського періоду; дослідження потребують інституційні, суб'єктні моделі глобалізації політичних процесів та політика, як фактор трансформації.

Структурний та міждисциплінарний підходи найбільш повно розкривають основні концепції та моделі політичної трансформації, які потім можна буде спробувати застосувати при дослідженні їх впливу на формування сучасного індивіда.

Ключові слова: політична трансформація, трансформація суспільства, концепції трансформації, моделі трансформації.

Сутнісний аспект явища політичної трансформації виявляє її характер, причинні виникнення, особливості розвитку, механізми здійснення та кінцеві результати. Одна з основних причин виникнення політичної трансформації – це те, що соціосистема прагне зберегти свою рівновагу. Але з наростанням внутрішньої напруги у соціосистемі створюються можливості для керування нею ззовні, або з середини її окремими інститутами [7].

Мета статті – систематизувати основні концепції та моделі політичної трансформації, під впливом яких вона відбувається.

Західні науковці по-різному бачать протікання політичної трансформації. Наприклад, за В.Альфатером, імперативи перетворень включають у себе ліквідацію традиційної системи розподілу праці, інтеграцію в систему світового господарства, в цьому інтеграційному процесі відбувається перевірка чи зміна норм, цінностей та “правил гри соціальних акторів”, інтеграцію суспільств, що трансформуються, у напрямі ринкового господарства, політичної демократії та розвинутого громадянського суспільства [5, с. 98]. А. Коцек процес трансформації розглядає у фазах вироблення інститутів демократичної держави та політичних партій, запровадження ринкового господарства (“мала приватизація”), подолання інфляції, створення інститутів та інструментів ринкового господарства, впровадження економічної політики, спрямованої на уповільнення та зупинення економічного спаду, використання механізмів забезпечення конвертованості валюти [9, с. 20].

На думку Б.Юнга, необхідними умовами трансформації є створення прозорих ринків капіталу, які пропонували б підприємцям значні стимули і з прийнятними затратами приваблювали б інвестиції, підвищення прозорості корпоративного управління, створення якісної системи державного управління, що заснована на верховенстві закону, розумної інвестиційної політики щодо інфраструктури економіки [3, с. 20].

Узагальненою характеристикою таких поглядів є розуміння суспільного розвитку в його політико-правових, економічних, соціальних основах як відносно еволюційного процесу (концепції індустріального, технотронного суспільства) формування нового суспільства, або ж, навпаки, як надмірно революційного поступу (модернізм, постмодернізм), в основі якого основна проблема – становлення особистості в суспільстві, її соціалізація; надмірна абстрагованість пропонує поняття, що іноді трактуються однобічно і поверхнево. У такому аспекті аналізується концепція домінування економічних факторів у сучасних глобалізаційних процесах (А.Турен, П.Штомпка, А.Геллер), концепція залежності (П.Пребшич, А.Грюндер, Ф.Кардозо, С.Фалетто), теорія світової системи І.Уоллестайна.

Крім означених концепцій, важливе місце в осмисленні суті трансформаційних процесів у сучасному світі відіграють “теорія чотирирівневої структури” С.Гантінгтона [11], аналітична гіпотеза З.Бжезинського [2], за якою майбутній світопорядок може мати два основні варіанти: глобального хаосу та однополюсного світу під контролем США, модель “концентричних кіл”, “багатополюсного світу” Г.Кіссінджера [6].

Трансформаційний період у розвитку конкретного суспільства – це особливий процес, який має свою структуру, тенденції розвитку та методи регулювання.

Визначимо стадії трансформацій. Найчастіше трансформаційний процес проходить наступні еволюційні стадії. *Перша* – нове усвідомлення наявного становища суспільства та оцінка змісту, масштабів,

загроз і викликів, пов'язаних із розвитком кризи, що має системний характер. *Друга* – соціальна діагностика, тобто складання більш-менш об'єктивної характеристики кризового стану, що виник, визначення його витоків у минулому, окреслення можливостей та перспективних шляхів виходу з нього. *Третя* – демонтаж атрибутики старої системи, ліквідація її очевидних невідповідностей потребам суспільного розвитку, а також пануючим глобальним світовим тенденціям. *Четверта* – нове самовизначення суспільства, вироблення шляхів подальшого розвитку.

Специфіка трансформаційного процесу передусім полягає у тому, що у світі практично склалася і реально діє єдина загальна технологія трансформацій – уведення конкретного суспільства у стан соціальної нерівноваги, створення умов, що сприятливі для короткочасного існування чергових тимчасових урядів. Але на противагу єдиній загальній технології трансформацій у світі спостерігається і єдина технологія успішних модернізацій національних держав.

Сучасний розвиток доводить, що трансформація політичних та економічних систем може здійснюватись у відносно стислі строки, тоді як свідомість і соціалізація, що були набуті протягом тривалого життя, не можуть зазнавати швидких змін.

Отже, перераховані концепції вивчення перехідних станів суспільств розширюють, на наш погляд, можливості дослідження неоднозначних, суперечливих демократичних перетворень. Разом з тим, наприклад, поняття “демократичний транзит”, яке вживається в окремих з таких досліджень, забезпечує деяку нормативність і визначену заданість дослідження змін. Ним позначають низку соціальних та інституціональних змін, що прокладають шлях заміні авторитарних методів правління демократичними. Даний підхід значно звужує розуміння переходу як усіляких форм перехідних процесів (еволюційних чи революційних, безупинних чи дискретних), що супроводжували людство протягом усієї його історії.

Отже, розглядаючи політичні трансформації, варто зазначити, що політичні трансформації починаються першими, але в жодному випадку не можуть розвиватися поза іншими сферами суспільного життя [8]. Тому виникає потреба дати класифікацію трансформацій. Вирішення завдання типології та класифікації трансформацій можливо за умови багатовимірного аналізу з погляду різних суспільних наук.

З точки зору соціології, трансформаційні процеси є частиною соціальних рухів і поширеною є класифікація, запропонована Д.Аберле, який розрізняє чотири види рухів [4, с. 382].

По-перше, це трансформаційні рухи, до них належать революційні рухи й деякі радикальні релігійні рухи.

По-друге, це реформаторські рухи, які змінюють тільки деякі аспекти існуючого суспільного ладу.

По-третє, це рухи спасіння, їхнім завданням є порятунок людей від того способу життя, що вважається пагубним.

По-четверте, – альтернативні рухи, що спрямовані на здійснення часткових змін у житті людей.

Два останні види, запропоновані Аберле, спрямовані переважно на зміни у звичках чи світогляді окремих людей. Таким чином, трансформаційні процеси розглядаються Аберле лише як частина соціальних рухів. Даний соціологічний підхід аналізує трансформаційні рухи у контексті великомасштабних, радикальних змін у житті суспільства. Саме через це вони певною мірою ототожнюються з революційним рухами.

Особливістю такого дослідження трансформаційних процесів політичної системи є те, ще найхарактернішою їхньою рисою виступають не стільки соціально-економічні категорії, скільки політична боротьба за певну направленість процесів.

Разом з тим, більшість західних дослідників зазначає, що саме стан економіки визначає передусім, обличчя суспільства, що переживає перетворення. Тож, зважаючи на економічну складову процесу політичної трансформації, виокремлюють наступні моделі політичних трансформацій суспільств.

Перша – конвергенційна модель, яка виникла у вигляді різних версій формування нового соціально-політичного ладу [10].

Друга – державно-корпоративна модель. Для неї характерний більш радикальний перерозподіл економічної влади, контролю та власності від центральних державних структур до окремих напівприватних корпорацій.

Третя – модель “оксамитової революції”, яка дає змогу здійснювати якісні та революційні за змістом зміни шляхом поступових зрушень.

Четверта – модель “шокової терапії”. Це найжорсткіший варіант політичної трансформації, коли одночасне адміністративне руйнування попередньої системи централізованого планування та владне “насадження” ринку, прискорена передача державної власності до рук приватних осіб [1, с. 214].

П'ята – “романтична модель”, яка пропонує максимальне використання загально-цивілізаційної тенденції соціалізації та гуманізації економічного життя у межах змішаної економіки з домінуванням суспільного сектору саморегулюючих підприємств, соціально обмеженим ринком, демократичним програмуванням і врегулюванням пропорцій, економічної динаміки.

Звісно, кожна з моделей має свій принцип “накопичення енергії та руйнування суперечностей”.

Залежно від кінцевого результату, до якого призводить трансформація, і визначається її тип.

У соціальній філософії розрізняють такі типи політичних трансформацій:

Авторитарний, за яким відбувається трансформація від попереднього політичного режиму, тоталітарного, демократичного, до авторитарного.

Демократичний, за якого розбудовується система демократичних політичних інститутів, створюється ринкова економіка, що забезпечує існування демократичних інститутів та реалізацію їхніх принципів.

Державницький, який передбачає, що у межах політичної трансформації всі сили спрямовуються на розбудову такої держави, що здатна відстоювати власні національні інтереси на світовому рівні. Високий

ступінь захисту національних інтересів є головним критерієм і орієнтиром трансформацій.

Варто зазначити, що всі наведені вище типології політичних трансформацій є досить умовними. Самі процеси перетворень ніде й ніколи не відбуваються у чистому вигляді, а протікають у певному поєднанні між собою. Вони, окрім того, мають істотні розбіжності, що неодмінно виникають у період переходу між старим та новим суспільним порядком.

Крім того, науці також відомі структурно-функціональні та генетичні напрямки вивчення перехідних політичних систем, історико-культурний, соціокультурний, елітистський, неоінституціоналістський, інтернаціональний підходи вивчення політичної системи перехідного типу.

У зазначених системах перехідного типу, так чи інакше присутні такі характеристики:

- ✓ динамічність;
- ✓ дестабілізація, та пошук стабілізації;
- ✓ соціальне та політичне маневрування;
- ✓ зміна політичних акторів;
- ✓ створення образу ворога;
- ✓ політичне маніпулювання;
- ✓ інтеграція контролі.

Слід навести ще один аспект характеристики трансформаційних процесів – системність трансформації, яка є одним із важливих методологічних положень. Вона розуміється в декількох аспектах, а саме:

1. Системність у значенні охоплення трансформацією політичної, економічної, соціальної, культурної й інших сторін громадського життя.

2. Системність у значенні наявності трансформації не в одній окремо взятій країні чи невеликій групі країн, наприклад, постсоціалістичних. Окремі процеси трансформації є спільними для багатьох країн світу, що переживають період постмодернізації.

3. Системність у значенні трансформації в особистісній сфері і в соціальній, індивідуальній і суспільній сфері.

4. Системність у значенні наявності трансформації в різних регіонах, мегаполісах і провінції, місті й селі.

Ці теоретичні засади дають можливість характеризувати процеси політичні трансформації також і в Україні. Відповідно до класифікації за економічним підґрунтям, Україна поєднує в собі риси другої та третьої, охарактеризованих вище моделей політичної трансформації, а саме – державно-корпоративної моделі та моделі “оксамитової революції”.

З одного боку, жорстке державне регулювання сфери розподілу ресурсів та соціальні цілі реалізуються для забезпечення мінімальної стабільності. З іншого боку, трансформації у сферах суспільства відбуваються шляхом поступових зрушень, за умов наявності відносно “спокійного” переходу від централізованого регулювання до “вільного ринку” (державні програми підтримки інтеграції суспільства у світове співтовариство). З соціологічного погляду, трансформаційні рухи, що спрямовані на революційні, великомасштабні, радикальні і насильницькі зміни в житті суспільства, в Україні відсутні, хоча вже були непоодинокі спроби їх здійснення.

Отже, в Україні поєднуються кілька типів трансформацій. Проте, найхарактернішим типом політичної трансформації українського суспільства є демократичний. В країні створюється система демократичних політичних інститутів, виборча система, численні квазіполітичні партії, впроваджуються елементи ринкової економіки.

Відчувається вплив цього типу політичної трансформації на всі основні сфери суспільного життя. Зокрема, у духовній сфері впроваджуються ліберально-демократичні цінності, з намаганням наблизити їх до української культури. З другого боку, наявне витискування традиційного характеру української культури масовою західною псевдокультурою, що руйнує традиційну систему цінностей, мораль та звички народу.

Демократичний тип трансформацій в Україні відбувається за певної підтримки країн Заходу та міжнародних фінансових і політичних інституцій, які часом вдаються до відвертого тиску на Україну задля контролю над процесами перетворень. Окрім того, слід враховувати і те, що поступово зростає вплив на нашу країну з боку світових сільових структур, що контролюються потужними транснаціональними корпораціями.

Тому в умовах пануючої моделі глобалізації в Україні важливо контролювати цей потужний зовнішній вплив як в інтересах нейтралізації або істотного зменшення можливих негативних наслідків, так і з метою забезпечення своїх власних національних інтересів, збереження самобутності та самостійності нашої країни. Без необхідного контролю за часто нав'язаними ззовні процесами, що мають трансформаційний характер, внутрішнє життя держави, її внутрішня безпека суттєво залежатимуть від зовнішніх факторів, яким і підпорядковуватимуться трансформаційні процеси всередині країни, що позначиться і на міжнародному статусі Української держави.

Вихідною позицією посттоталітарної політичної трансформації був крах тоталітарних режимів, тобто усунення комуністичних партій від керівництва суспільством, або, принаймні, ліквідації їх монополії на урядову владу. Цей процес орієнтований на розбудову вільного демократичного суспільства. Його кінцевим пунктом є досягнення суспільством ліберальної демократії, за якої демократичний режим має функціонувати на власному політичному, економічному та культурному ґрунті.

Отже, у процесі політичної трансформації відбувається розбудова національної держави, кінцевим пунктом є стан державності, що гарантує збереження суверенітету в будь-яких кризових ситуаціях, викликаних внутрішніми причинами. Основне завдання цього процесу полягає у розбудові та усталенні інститутів суверенної державності. Хоча політична сфера в процесі національного державотворення виступає як пріоритетна, але створення повноцінної державності неможливе без розбудови її соціально-економічної та соціокультурної інфраструктури, що передбачає кардинальні перетворення й у поза політичних сферах суспільного життя. Проте, ці перетворення мають інший зміст. Головними

економічними завданнями, які постають в процесі розбудови держави, є створення національного капіталу та інтеграція суб'єктів, що здійснюють економічну діяльність на теренах країни, в національну економічну систему. Культурна складова процесу національного державотворення полягає у перетворенні зденационалізованої імперської культури на культуру національно-патріотичну.

У процесі трансформації неминує ініціюються соціальні нововведення, що контактують із колишніми структурами і продукують кінцевий результат, який становить собою компроміс між належним та можливим, між прогресом і консерватизмом. В цьому питанні дуже важливим є формування основних концепцій та моделей політичної трансформації і ми спробуємо в подальших дослідженнях застосувати їх впливу на формування сучасного індивіда.

Список використаних джерел

1. Бальцерович Л. Социализм, капитализм, трансформация: Очерки на рубеже веков / Л. Бальцерович / Пер. с польск. – М.: “Наука”, Изд-во УРАО. – 1999. – 352 с.
2. Бжезинский З. Большая шахматная доска / З. Бжезинский // Пер. О.Ю. Уральской. – М., Международные отношения. – 1998. – 122 с.
3. Большим экономикам стран Азии прописали постепенные реформы // Трансформация. – 2001. – № 1. – С. 20.
4. Гіденс Е. Соціологія. / Е. Гіденс. – К.: Основи. – 1999. – 726 с.
5. Глобальні трансформації і стратегія розвитку: [монографія] / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін. – К.: ВІПОЛ, 1998. – 416 с.
6. Киссинджер Г. Дипломатия / Г.Киссинджер // Пер. с англ. Львов В.В. – М.: “Ладомир”, 1997. – 848 с.
7. Кучин И.А. Динамика возникновения хаоса при глобальных трансформациях общества [Электронный ресурс] / Кучин И.А., Лебедев И.А., Мить А.А., Филиппова Л.Н. – Режим доступа – http://vasilievaa.narod.ru/gu/mat_conf/SOV/SOV10.htm
8. Попов Д. Институциональная трансформация [Электронный ресурс] / Д. Попов. – Режим доступа: www.pages.nnov.ru/tokarev/hgap/popov3.html.
9. Трансформация экономических и социально-политических институтов в условиях перехода к информационному обществу // Режим доступа <http://www.iis.ru/events/19981130/shadrin.ru.htm>
10. Хиршлер Р. Десять лет трансформации / Р. Хиршлер Р. // Трансформация. – 2000. – № 5. – С. 1–3.
11. Huntington S. The Third Wave: Democratization on the Late Twentieth Century / S. Huntington – Norman: University of Oklahoma Press, 1991. – P. 59–69.

References

1. Baltserovich L. Sotsializm, kapitalizm, transformatsiya: Ocherki na rubezhe vekov / L. Baltserovich / Per. s polsk. – M.: “Nauka”, Izd-vo URAO. – 1999. – 352 s.
2. Bzhezinskiy Z. Bolshaya shahmatnaya doska / Z. Bzhezinskiy // Per. O.Yu. Uralskoy. – M., Mezhdunarodnyie otnosheniya. – 1998. – 122 s.
3. Bolnyim ekonomikam stran Azii propisali postepennyye reformy // Transformatsiya. – 2001. – № 1. – S. 20.
4. Hidens E. Sotsiolohiya. / E. Hidens. – K.: Osnovy. – 1999. – 726 s.
5. Hlobal'ni transformatsiyi i stratehiya rozvytku: [monohrafiya] / O.H. Bilorus, D.H. Luk'yanenko ta in. – K.: VIPOL, 1998. – 416 s.
6. Kissindzher G. Diplomatiya / G.Kissindzher // Per. s angl. Lvov V.V. – M.: “Ladomir”, 1997. – 848 s.
7. Kuchin I.A. Dinamika vznikhoveniya haosa pri globalnih transformatsiyah obschestva [Elektronnyy resurs] / Kuchin I.A., Lebedev I.A., Mit A.A., Filippova L.N. – Rezhim dostupa – http://vasilievaa.narod.ru/gu/mat_conf/SOV/SOV10.htm
8. Popov D. Institutsionalnaya transformatsiya [Elektronnyy resurs] / D. Popov. – Rezhim dostupa: www.pages.nnov.ru/tokarev/hgap/popov3.html.
9. Transformatsiya ekonomicheskikh i sotsialno-politicheskikh institutov v usloviyah perehoda k informatsionnomu obschestvu // Rezhim dostupa <http://www.iis.ru/events/19981130/shadrin.ru.htm>

10. Hirshler R. Desyat let transformatsii / R. Hirshler R. // Transformatsiya. – 2000. – № 5. – S. 1–3.

Devchikina N. M., PhD. in Philosophy, Associate Professor, Department of Philosophy, National Technical University of Zaporizhzhya (Ukraine, Zaporizhzhya, ndev@ukr.net

Basic concepts and models of political transformation

Today, almost all countries in the world are in a state of political transformation and to outline the basic concepts and models is required to form an idea of the process.

The system of political, economic and social foundations of political transformation is not sufficiently analyzed in scientific sources, in particular, there are different views on features of changes of information space policy in Western societies and post-Soviet societies; institutional and subjective model of globalization of political processes and policies as a factor of transformation also require research.

Structural and multidisciplinary approaches more fully reveal the main concepts and models of political transformation that then can be applied to the study of their impact on the formation of the modern individual.

Key words: political transformation, the transformation of society, the concept of transformation, models of transformation.

Левочкина Н. Н., кандидат философских наук, доцент кафедры философии, Запорожский национальный технический университет (Украина, Запорожье), ndev@ukr.net

Основные концепции и модели политических трансформаций.

На сегодняшний день практически все страны мира находятся в состоянии политической трансформации и для формирования представления об этом процессе необходимо охарактеризовать основные концепции и модели.

В научных источниках недостаточно проанализировано систему политических, экономических и социальных основ политической трансформации, в частности, существует разное видение особенностей измененной информационного пространства политики в западных обществах и обществах постсоветского периода; исследование требуют институциональные, субъектные модели глобализации политических процессов и политика, как фактор трансформации.

Ключевые слова: политическая трансформация, трансформация общества, концепции трансформации, модели трансформации.

* * *

УДК 130.2

Поліщук К. О.
асистент кафедри
філософської антропології, Національний
педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова
(Україна, Київ), kapolischuk@gmail.com

ОТОЖНЕННЯ СУБ'ЄКТА СПОЖИВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ З ІНФОРМАЦІЄЮ, ЩО СПОЖИВАЄТЬСЯ

На початку статті йдеться про актуальність дослідження сучасного інформаційного простору, який пропонується сучасному споживачеві, як в світі так і в українському суспільстві. Далі запропонована структура споживання інформації на прикладі психологічної моделі Ж. Лакана, яка демонструє отождолення інформації, що споживається з самим суб'єктом споживання.

Констатується наявність “кліпового” сприйняття будь-якої інформації, зокрема спогадів та самоусвідомлення, що веде до стирання часових меж життя як біологічного процесу.

В статті йдеться про настиши, як наслідок забуття оригіналу. Також про звернення до настишу для демонстрації певних ностальгічних цінностей, які не може знати нове покоління споживачів і які сприймають настиши за оригінал.

На підставі досліджень Б. Гройсаз проблеми “кінця історії” та культури забуття і праць В. Нурковоїна тему Автобіографічної пам'яті робиться висновок про перенесення свідомості в цифровий інформаційний вимір і постулюється забуття смертності.

Ключові слова: “кінець історії”, “кліпове мислення”, автобіографічна пам'ять, уявне-символічне-реальне, настиши.

Початок і середина ХХ ст. ознаменувалась розвитком виробництва, індустріальними проривами, виходом людини в космос, думками про можливість колонізації інших планет. Людство мріяло вийти за межі своїх фізичних тіл, чекало від майбутнього неймовірних можливостей, емоційного захоплення та інтелектуального пробудження, що мали прийти разом з розвитком технологій. Ідеологи капіталізму мрійливо